

ACC. N:R M. 14944:1-9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Småland Upptecknare: Ingeborg Johansson, Markaryd
 Härad: Lunnebo Berättare: "
 Socken: Markaryd Berättarens yrke: husföreståndarinna
 Uppteckningsår: 1960 Född år 1898 i Flimeryd

Skyddande, utvecklande och roande föremål
för barn i krypåldern. s. 1-9.

LuF 114

11/5-60

Lug 117

Skyddande, utvecklande och roande föremål för barn i kryppåldern.
 Barnet i kryppåldern är utsatt för många faror, och
 för att hindra att det skadas sig under de första stappande
 stegen, har man säkerligen försatt åtskilligt, såväl i äldre
 som nyare tid. Möjligheterna härvidlag har ju blivit något
 helt annat i vår tid, men att man även i äldre tid gjort
 sitt bästa härvidlag, veta vi bestämt. Att man var
 särskilt angelägen om att skydda det lilla barnets huvud
 visade sig tydligt. Ty sällan eller aldrig såg man barn i
 den åldern barhuvade. Gärdesis var mossen (kåttan) i första
 hand avsedd som skydd för håld, men, att man även
 hade en tanke på att densamma kunde utgöra ett skydd
 för eventuella stöter, som barnet var utsatt för under
 dagens lopp, det framgår ganska tydligt, när man erinra
 sig att dessa mossor i regel voro fodrade med något mjukt
 tyg som födde sig väl sex: sett, eller något i den vägen.
 I de flesta fall var denna kåtta av vitt tyg och prydd med
 spets eller bredya, och var den avsedd för mera festliga

Silffällan var den gamla ännu mera utökyd med rosorna
av kulörts siduband. Vi har här en gammal barnmössa
just i denna stil. Den tillverkad är 1886 och fastän den
är så pass gammal, är den ännu ganska välbehållen. Den mössan
än prägas blivit öfverad för eftervärlden, förde var en den
anledningen, att den ansågs då för tiden som ett praktexem-
plar i den vägen och sådant fick inte användas i vardagslag.
För dagligt bruk hade man alltså en mössa som var betydligt
enklare till utseendet, men inte desto mindre varm och skön
dy den förkom stappad i vissa fall, eller på sådana ställen
där ordningen var riktigt god. Ett tunt lager ull eller
barnull smellen fodret och yttertyget, gjorde säkert den
lilla mössan effektiv som huvudskydd. Välgjord som
en sådan mössa i regel var, var den också hållbar och gick
gärna i arv från det ena barnet till det andra i den stora
familjen.

Men var det förstås långt ifrån alla som gjorde sig sådant
använt och gav sig tid att så omsorgsfullt förfärdiga en kätte

som skulle ansändas i vardagslag, men på sådana ställen
där man var så pass välbärgad, att man höll sig med pigan,
kunde det bli en mera tid för husmor att syssla med barnets
kläder och utstyrelse i det stora hela. Ett "lesstasig" ägodelmet
tillämpades även härvidlag, det är en given sak och det passade
inte heller, att "småfolk" som det hette, på något sätt sökte
efterape herrskap och välbärgade bönderna.

Alltså kunde man inte säga, att utstyrelsehusvärdskapet var allmänt
här i bygden, utom mera för en och annan, som ansågs berättigad
att tillåta sig dylika försiktighetsmått, så till barn.

Först när barnet kunde gå och skapligt röra sig omkring
kunde det förekomma, att man såg delssamma utom husvärd-
skapet, åtminstone i husen. Men ännu således det om att
barnets husvärd var ömtåligt, och äranen skulle givnings skyddas
för drag. Så en sak till: man menade, att köret värd
kättas, därest kättan sådd på ena regelbundet.

Men nu var det inte endast husvärdet som behöfde skyddas
barnet i den åldern var utbrall för fuser på många andra

sätt och samlingen att säga, var man i äldre tid upp-
fingsrik då det gällde att skydda barnen. En kage,
gjord av spolar och flyttlar, var givetvis effektiv och
har förekommit här i trakten på en del ställen, men om
man kan säga att systemet tillhör äldre tid: knappast!
Om man säger, att man såg barnkage inom och utom hus
först på 1700-talet, kommer man nog samlingen närmare.
Allt det, på den tiden var liksom det förnämnda felket i byn
såsom handlaren, skolläroaren etc, som höll sig med dylikt
det är en given sak, och de andra menade tydligen, att det
var lyx som kunde undvåras. Detta borde vara anledningen
att systemet i fråga aldrig har blivit allmänt i dessa
bygder.

I vårt hem tillämpades en annan metod i samma syfte.
För fanns en djup soffa som vi kallade för "bänken",
ansedd endast för sovpåls åt barnen. På dagarna var
den ju ledig och utgjorde ett utomordnligt skydd åt
barnet i krypåldern, som i regel fann sig väl med denna

inbäggnad, bara det fink runda föremål och lekaker
att spela med. Ett sådant barnet direkt på golvet utbäddat
med kuddar som i vår tid är så vanligt skulle de
gamla aldrig tolererat. Polandrag kunde naturligtvis
förekomme i dåtidens hus och ingenkting kunde vara
skadligare för barnet i barnåldern menade man.
Dessutom utgjorde de flesta stugorna här i bygden riktiga
verkstäder, vid tiden omkring sekelskiftet, dy vid denna tid
tillverkades här vävskedar i stor utsträckning. Detta var
väl också vara en anledning, att man sökte en lugn vä
för barnet, som eljest var utsatt för faror i denna miljö.
Blev det allt för tröttsamt för barnet i inbäggnaden,
fanns det gärna en gunga i taket, som kunde bli till
stor tillfredsställelse för det samma, åtminstone för en
stund. Gungan, som egentligen bara var ett litet sått
med tre väggar, var försedd med ett långt skaft som
var fäst i taket på så sätt att man kunde svänga
fram och åter, allt eftersom den lilla var rodd.

Men det gällde, att man band fast barnet i gungan. Ly-
risken att det ofast kunde falla ur, var givetvis stor och
sådan utvätte man sig inte fäst i ordningen.

Med vilken tidpunkt i barnets utveckling, man började
och slutade med sådana hinderordningar, kan väl ingen
direkt säga, men var utvecklingens normal, kunde man
nog så småningom börja träna efter sex månader,
och det förla man försökte att bibringa delaktighet i
färdighet var givetvis att sitta. I bästa fall, kunde nu
barnet sitta på pottstolen (sådan fanns i varje hem
där man hade småbarn i äldre tid) med tillsyn förslut,
och man menade att nu hade man kommit till gott
styre. "Pottstolen" som man hade här och sådan den
förekom här i bygden för fyratio - femtio år sedan var
en mycket enkel tingest. Hemgjord så klart! En låg
fyrkantig pall, med ett runt hål i mitten, det var hela
anordningen, men att den också kunde förekomma
med rygg och sidstöd är inte helt uteslutet. Pottstolar

av detta slag, har man inte sett sedan den tiden
 och inte heller den då för tiden så vanlige gångstolen.
 Gångstolen, var egentligen konstruerad på samma
 sätt som den förbrukade pallstolen, fast den var
 högre och det runda kålet där man satte ned barack
 var större. En riktigt fin uppfinning eller hur!
 Flan var barnet skyddad, det kunde verkligen falla eller
 stöta sig, ty stolen var nämligen så halv makt i fyrkant.
 Flan läst gled den inte på stöarna, och barnet lärde
 sig på detta sätt att laga de första stegen. Den gång-
 stolen, var ett föremål som förekom allmänt här i bygden
 och visst har vi, som tillhör den generationen liksom var
 sagat de första stegen just i gångstolen.
 Förare tid, för barnet i kryppåden en pall, att skjuda fram
 för sig, som väl skall tjänstgöra i samma syfte, men
 långt ifrån så effektiv som gångstolen var.
 På senare år har man lagt sig till med s.k. barnstolar,
 hopfällbara sådana och avsedda att vara både stol och bord

åt barnet, vilket på så säll snarv lät sig, att riktigt sitta till bords. Detta har emellertid inte blivit riktigt allmänt, ty man menar tydligen, att det är en byråartikel som kan undvåras.

Man var alltså förängslagen om, att bibringa barnet fridigheter så tidigt som möjligt, och visade det framdeles kärvidlag var man glad och menade, att utvecklingen gick åt rätta hållet.

Leksaker åt barn, var mindre vanligt före och allra minst ansågs det, att barnet i kryppåldern behövde sådana. Högstigen en "skrammle" (skallra) av bleckplåt inköpt på årets stormarknad, kunde föräres. Det kunde ty en sådan passade, både i hållbarhet och pris. Omöjligt lytt fick i regel aldrig förekomma i äldre tid och visst menade man, att allt vad leksaker kalle räknades dit. Att barnet kunde roas med andra föremål som ingenting kostade, det fall sig så naturligt och det tillämpades också i stor utsträckning. Fräskalkaly Lex

det var inte sällsynt att se sådana ofarliga saker som träskor, visp, kaffe sil etc omkring den lille som satt i sin inkägning och underhöll sig själv med dylikt. Till ovilja var det kanske intressant att få lysna på deloklockan, som tickade så frekvent, eller lampan som lysde så vackert, men som var så farlig att komma nära.

Oaktat sådana ansågs för barnets främsel, kanske det ändå visade sig kinkigt och besvärligt och man antog då, att bråkighet var orsaken och vilbehövligt vila skulle göra gott. Denna kunde inte åstadkommas på annat sätt än lunda delsamman, och om en barnet var åtta- nio månader tog man gärna denna chens som ansågs så förtäfflig i sådant syfte.

Om en mamma i vår tid, toge sig för något dylikt i samma situation, skulle hon anses något efterbliven, ty lundan var aldrig annat än en plägg för barnet, menar man om. Här ser vi alltså hur "tiderna förändras och vi med dem".